

Fiatal felnőttek a globalizált Európában

Veres Imre

Bank Éva, Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Absztrakt

Az elvándorlási trend, amely a 2000-es évek második felétől indult növekedésnek, a 2010-es évektől folyamatosan gyorsult. A külföldre történő migrációs szándék elsősorban a fiatal felnőttek és a diplomások körében figyelhető meg. Ez az egyre inkább elterjedő tendencia Magyarországot mindjobban kivándorló országgá teszi. Az Európai Unió belüli szabad mozgással megkerülhetlenné vált a különböző kultúrák együttélésének, az egyének értékpreferenciájának kérdésköre, hiszen a globális, kozmopolita társadalmi berendezkedésben elveszhetnek a hagyományokra épülő entitások. Vizsgálatunk célja annak feltárása volt, hogy az egyetemista fiatalokat mennyire jellemzik a kozmopolita világpolgári és nemzeti értékek. Összehasonlítottuk, hogy a kivándorlási szándék, milyen kapcsolatban áll a többféle kultúra együttélése iránti attitűddel, a kozmopolita léthez köthető tulajdonságokkal/képességekkel és a személyes értékpreferenciákkal. Az eredmények szerint az egyetemisták jelentős része tervez valamilyen formában külföldön tartózkodni. Az elemzések alapján a külföldre készülő hallgatók között hangsúlyosabban jelennek meg a kozmopolita léthez kapcsolódó világpolgári értékek, míg az itthon maradási választó hallgatók preferenciái a nemzeti értékekhez jobban köthetők. Ugyanakkor a különböző kultúrák együttélésére vonatkozó attitűdök és a kivándorlási szándék között nincs összefüggés. A különbség elsősorban az értékpreferenciák eltérésében mutatkozott.

I. Bevezetés

Hazánkból a külföldre történő elvándorlás a 2000-es évek második felétől indult növekedésnek, majd a 2010-es évektől folyamatosan gyorsult. Az elvándorlás és a külföldi munkavállalás hagyományos célországait elsősorban az Európai Unió fejlett gazdaságú tagállamai jelentik. A rendelkezésre álló statisztikai adatok szerint a külföldre történő migrációs szándék elsősorban a fiatal felnőttek és a diplomások körében figyelhető meg. Ez az egyre inkább elterjedő trend Magyarországot mindjobban kivándorló országgá teszi (Gödri, 2015). Az elvándorlási motivációk között leginkább a munkavállalást, időnyerést, nyelvtanulást, illetve a kalandvágyat említik, azonban arról viszonylag kevés információ áll rendelkezésünkre, hogy a külföldre készülő fiatalok milyen értékpreferenciákkal bírnak, hogyan alakul a többféle kultúrák együttélésével szembeni attitűdjük. A 21. században a határok egyre inkább átjárhatóvá válnak, amellyel párhuzamosan a kozmopolitizmus, valamint a világpolgári értékek is mindjobban megjelennek a társadalmakban. Ugyanakkor kérdésessé válik, hogy vajon van-e különbség az elvándorlást tervező és az anyaországukban maradni kívánó fiatalok értékrendje között. Vizsgálatunkkal arra keressük a választ, hogy az egyetemista fiatalokat mennyire jellemzik a kozmopolita, világpolgári értékek. Tanulmányunkban összehasonlítjuk, hogy a kivándorlási szándék, milyen kapcsolatban áll a többféle kultúra együttélése iránti attitűddel, a kozmopolita léthez köthető tulajdonságokkal/képességekkel és a személyes értékpreferenciákkal.

II. A téma kifejtése

II.1. Elvándorlási trend Magyarországon

A rendszerváltás következtében a határok ismét szabadon átjárhatóvá váltak, amely változást hozott az elvándorlásban, bevándorlásban és visszavándorlásban, azok folyamatosságában, valamint egyszeri és egyirányú mivoltuknak megszűnésében is (Hárs, 2016). Ezzel összefüggésben az Európai Unión belül is egy fajta irányváltás figyelhető meg a rendszerváltó országok csatlakozásának következtében. Az EU-n belüli migrációs trend új lendületet vett, melynek oka Lakatos (2015) szerint a régi és új tagállamok közötti, életszínvonalban is leképeződő gazdasági különbségekben keresendő. A fogadó felek az Európai Unió fejlettebb tagországai, akik számára a közép- és kelet-európaiak, köztük a magyarok alkalmazása azért is kedvező, mert gyakran a munkakörtől elvárt minimumnál képzetesebb, a változó igényekhez gyorsabban alkalmazkodni tudó munkaerőt jelentenek a munkáltatók számára, akik akár túllórákra a szabadidőjük terhére is igénybe vehetők. A KSH (2014) adatai szerint a külföldre kivándorló magyarok átlag feletti iskolai végzettséggel, illetve diplomával rendelkeznek, mely

a migráció munkaerőpiacra gyakorolt hatása szempontjából alapvető fontosságú. Az itthon élő magyar lakosság körében az általános iskolát végzettek aránya 24 százalék, míg a kint élők 6 százaléka rendelkezik csupán ezen végzettséggel. Ugyanakkor a diplomások arányát az összlakossággal összehasonlítva 14 százalék a különbség a kivándoroltak javára. Az egyes társadalmi csoportok kivándorlási szándékát tekintve *Sik és Szeidl* (2016) szerint magasabb az átlagnál azon egyének körében, ahol a lehetőségek és a kényszer egymást erősítik. Előbbi tényező a fiatal életkort és a széles kapcsolati tőkét jelenti, míg utóbbi a pesszimizmusra, elégedetlenségre vagy a diszkrimináció érzésére utal (*Sik és Simonovits*, 2002; *Sik és Örkény*, 2003). *Hárs* (2015) szerint a gyorsan növekvő elvándorlással összefüggésben felvetődik az a gondolat, hogy a folyamat akár egyirányú is lehet, bár a főbb célországok adatait vizsgálva a visszavándorlás mértéke is nő. A folyamat egyirányúságának feltételezése mögött az elvándorlást ösztönző tényezők túlértékelését és a visszaáramlást ösztönző vagy kényszerítő hatások lehetőségének az elvetését tekintik. A *KSH* (2014) adatai szerint a Magyarországon élő hozzátartozók nem tudtak válaszolni arra a kérdésre, hogy a külföldön élő hozzátartozójuk kíván-e hazatérni. Az esetek 10 százalékában tudtak pontosan nyilatkozni egy konkrét időponthoz vagy legalább körülbelüli időintervallumhoz köthető hazatérési szándékról. Az esetek többségében a külföldön élő személy sem tudott nyilatkozni egyértelműen hazatérési szándékáról, illetve annak várható időpontjáról. A megkérdezettek 25 százaléka szerint a külföldön élő rokonának nincsenek hazatérési szándékai. Az adatok alapján az látszik körvonalazódni, hogy a külföldön töltött évek száma fordítottan arányos a hazatérési szándékkal.

II.2. A kozmopolita értékek és a világpolgári lét meghatározása

A kozmopolita ember eredete *Biczó* (2009) szerint a hellenisztikus világban keresendő. Kozmopolita egyéneknek történelmi kontextusban azokat tarthatjuk, akik nem ismerik az otthontalanságot, mivel a világban sehol sem érzi magát „idegennek”. A mai világpolgárok evolúciója tehát már itt kezdetét vette, ugyanakkor a 21. századi társadalmakban új értelmet nyert, melynek magyarázata a társadalmak folyamatos változásában keresendő. Tulajdonképp a kozmopolita keletkezése történelmi értelemben asszimilációs esemény. A kozmopolitává válás folyamatában az egyén interiorizálja a kor követelményeinek és elvárásainak megfelelő magatartásmintákat, műveltséget és szemléletmódot. Számára a különböző kultúrákból, világokból származó értékek, elemek egységet képeznek (*Biczó*, 2009). Bár e jelenség mindvégig fellelhető volt a történelem során, a technológia fejlődésével megjelent a helyválttatás egy új forradalma. Az információs korszak beköszöntével az egész világ kinyílt

az átlagemberek számára is. Ez indított el olyan társadalmi folyamatokat és változásokat, melyek egyenesen mutattak ki a nemzeti és családi kötelek viszonyrendszeréből, valami tömegesbe, valami újba. A kapcsolati hálók kiszélesedtek és meglazultak, tehát nem ritkultak, hanem átalakultak (Fukuyama, 2003). Fukuyama (2000) szerint a fogyasztói társadalom A lehetőségek bővülésével a megvalósítási sémák is megváltoztak, hirtelen, nagy sikereket tudott elérni az, aki megragadta a lehetőséget a liberálissá alakuló társadalmakban. Ehhez hozzájárult az is, hogy a hagyományos kapcsolat, ahogy a hagyományos értékek transzformációjával egy világlátás volt elterjedőben, mely a fogyasztói társadalmak alapját képezte. Itt az intenzív individualizmus kultúrája átterjedt a társadalmi normákra is, ez kikezdte a tekintély valamennyi formáját, gyengítette a családokat, közösségeket, nemzeteket összetartó köteleket (Fukuyama, 2007).

A világpolgár lét Biczó (2009) szerint az egyének szintjén egy attitűdként is értelmezhető, mely képes eltérő társadalmi és kulturális kihívásokat egy közös nevezőre hozni, világgéppé alkotni. Itt az asszimilációs folyamat maga az asszimilációs képesség kiteljesedése. Ebben a kontextusban tehát a kozmopolita egyszerre asszimiláló és asszimiláns. A kozmopolita tehát egyszerre lesz idegen és befogadó. Mivel a lehetőségek megsokszorozódásával egyre szélesebb rétegek tudnak bekapcsolódni a nemzetközi életstratégiába, Szűcs (2004) szerint egyre többen élik át az azt, amit a hosszabb ideig külföldön, idegen kultúrában élők körében figyelhetünk meg: a kulturális sokknak nevezett pszichológiai jelenséget, amelynek négy fázisa különíthető el. Közvetlenül megérkezés után észlelhető az izgalom szakasza, az idegent elbűvöli a sok újdonság. A kiábrándulás szakaszában a látogatóban a rengeteg új inger, benyomás hatására elutasítás alakulhat ki, megcsömörlik a sok újdonságtól. A felépülés fázisában túllép a krízisen, kezdi alaposabban megismerni az idegen kultúrát, könnyebben használja a nyelvet. Végül az elfogadás szakasza következik, amelyben megszokja az új életstílust, a kultúra részesének érzi magát. Ez a jelenség tovább erősíti a kozmopolita értékek manifesztálódását a társadalmi környezetben.

III. Eredmények

III.1. Célkitűzés

Vizsgálatunk célja annak feltárása volt, hogy az egyetemista fiatalokat mennyire jellemzik a kozmopolita világpolgári értékek. Összehasonlítottuk, hogy a kivándorlási szándék, milyen

kapcsolatban áll a többféle kultúra együttélése iránti attitűddel, a kozmopolita léthez köthető tulajdonságokkal/képességekkel és a személyes értékpreferenciákkal.

III.2. Minta és Mérőeszköz

Kutatásunkban a Szegedi Tudományegyetem alapszakos (N=120) és mesterszakos (N= 44) hallgatói vettek részt (N=164). A vizsgálathoz saját fejlesztésű, online kérdőívet használtunk. A 15 kérdésből álló mérőeszköz három részre bontható. Az első részben személyes, tanulmányokkal és nyelvtudással kapcsolatos háttér adatok szerepelnek. A második rész itemei külföldi tartózkodási szándékra, illetve eddigi külföldi tartózkodásra vonatkoznak. A kérdőív harmadik része további három alegységre bontható, melyek közül az első ötfokú Likert-skálán méri a többféle kultúrával szembeni attitűdöt. A második és harmadik alegység szintén ötfokú Likert-skálán mér, előbbi a kozmopolita léthez köthető személyes tulajdonságokat és képességeket, utóbbi pedig a személyes értékpreferenciákra vonatkozik. Az értékpreferenciákat vizsgáló skála két alskálára bontható, melynek három állítása a kozmopolita léthez köthető értékeket méri, öt állítás a nemzeti értékekre vonatkozik. A mérőeszköz struktúráját faktoranalízissel ellenőriztük (KMO=0,71). A faktoranalízis eredménye alapján a két alskála elkülönül egymástól, azonban a „világ történéseire” és hazai közügyekre” vonatkozó itemek egy harmadik csoportot alkotnak. Ennek okaként feltételezhető, hogy e két állítás inkább az egyének politika iránti érdeklődésével áll kapcsolatban. A skálák megbízhatóságát Cronbach alfa együttható meghatározásával ellenőriztük, melyek értékét az 1. táblázatban foglaltuk össze.

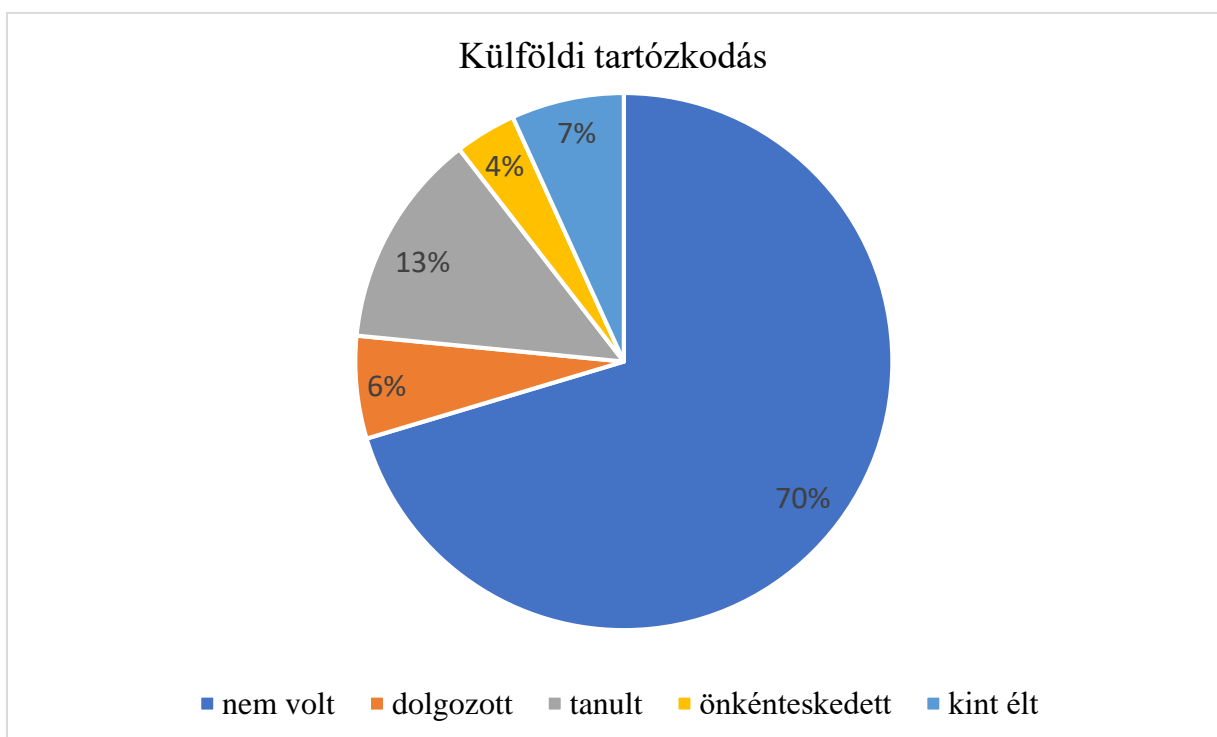
4. táblázat. A kérdőív skáláinak megbízhatósága

Skálák	Tételek száma	Reliabilitás (Cronbach- α)
Kultúrával szembeni attitűd	4	0,79
Személyes tulajdonságok/képességek	9	0,79
Személyes értékpreferencia	9	0,65
Összesen	22	0,76

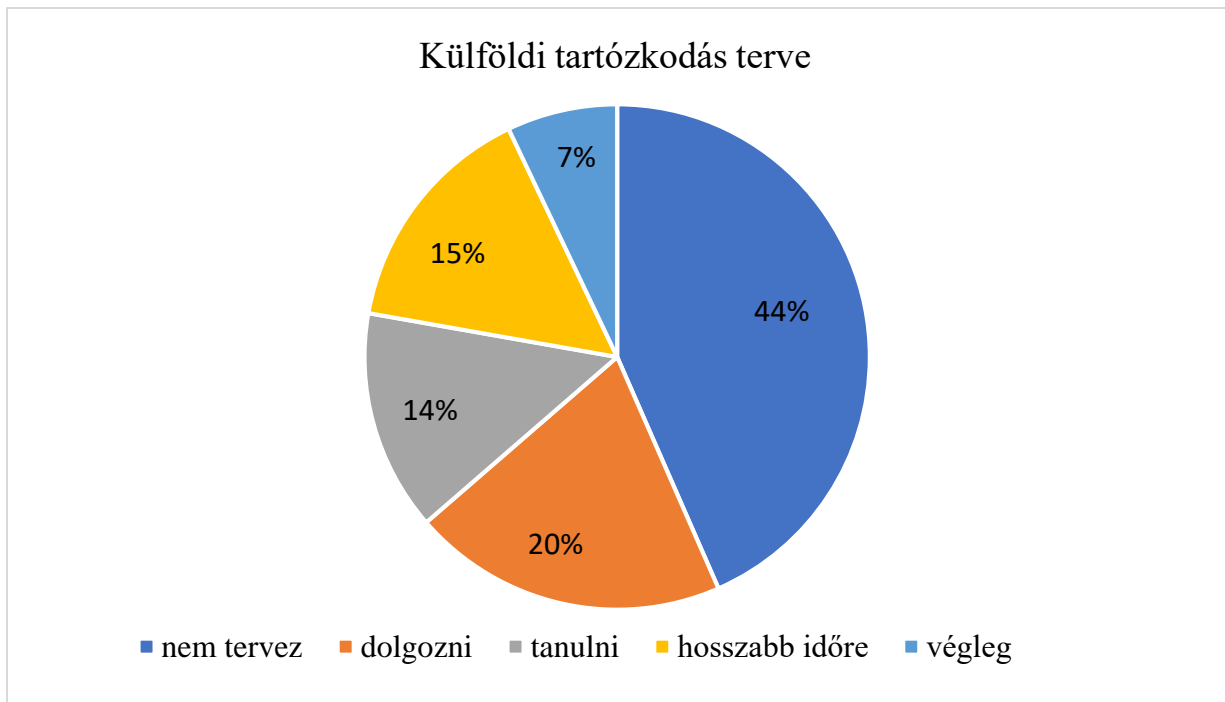
III.3. A vizsgálat empirikus eredményei

III.3.1. A hallgatók múltbéli tartózkodása külföldön és a külföldi tartózkodás szándéka

A vizsgálat során elemeztük, hogy a megkérdezett egyetemisták milyen formában tartózkodtak eddig külföldön. A megkérdezett hallgatók jelentős többsége még nem tartózkodott huzamosabb ideig (minimum egy hónap) külföldön (1. ábra). A legtöbben tanultak a külföldi tartózkodásuk során, a legkevesebben pedig önkéntes munkavállalás miatt mentek külföldre. Ezt követően elemeztük, hogy a hallgatók milyen arányban kívánnak valamilyen formában külföldön tartózkodni a jövőben (2. ábra). Az eredmények alapján elmondható, hogy a minta kevesebb mint fele kíván itthon maradni. Többen kívánnak tanulni, illetve dolgozni egy ideig külföldön, mint huzamosabb időre vagy akár végleg kiköltözni.

1. ábra. A hallgatók múltbéli külföldi tartózkodása

2. ábra. A hallgatók külföldi tartózkodásának szándéka

III.3.2. Az egyetemisták kultúrákkal szembeni attitűdje

Az elemzések során megvizsgáltuk, hogy a megkérdezett szegedi egyetemistáknak, hogyan alakul a különböző kultúrákkal szembeni attitűdjük (2. táblázat). Az eredményekből látható, hogy a hallgatók leginkább azzal az állítással értettek egyet, hogy a kultúra sokfélesége jót tesz a társadalomnak. Ezt követte az az állítás, hogy a kultúra sokfélesége jót tesz a gazdaságnak, Ugyanakkor jelen kijelentés tekintetében a szórás viszonylag nagyoknak tekinthető. A kultúrák egymás melletti harmonikus életével, illetve az ebből adódó konfliktusok kiküszöbölhetőségével közepesen értettek egyet az egyetemisták.

2. táblázat. A hallgatók kultúrákkal szembeni attitűdje

Tételek	Átlag	Szórás
A kultúra sokfélesége jót tesz a társadalomnak	4,0	1,0
A kultúra sokfélesége jót tesz a gazdaságnak	3,8	1,2
Különböző kultúrák jól megférnek egymás mellett	3,2	1,0
A kulturális konfliktusok kiküszöbölhetők	3,2	1,0

A 3. táblázatban összesítettük a hallgatók kultúrákkal szembeni attitűdjeit a külföldi letelepedési tervek szerinti összehasonlításban. Az alminták véleményét varianciaanalízissel összehasonlítottuk, azonban egyetlen rész minta tekintetében sem kaptunk szignifikáns különbséget. Az eredmények alapján tehát a külföldre ideiglenesen vagy végleg letelepedni vágyó, valamint az itthon maradást tervező egyetemista hallgatók kultúrákkal szembeni attitűdjei között nincs számottevő különbség. Noha az eredményekből látható, hogy bizonyos kérdések tekintetében az itthon maradó almintá attitűdje elmarad a kivándorlást tervezők csoportjától. Lényegesebb különbség a kultúrák sokszínűségének társadalmi és gazdasági hozadékának megítélésében, illetve a különböző kultúrák harmonikus együttélésének megítélésében mutatkozik, ugyanakkor az eltérés statisztikailag nem számottevő.

3. táblázat. A külföldi letelepedési tervek és a kultúrák iránti attitűd

Tételek	Nem	Ideiglenesen	Végleg
	Átlag (szórás)	Átlag (szórás)	Átlag (szórás)
A kultúra sokfélesége jót tesz a társadalomnak	3,7 (1,4)	4,2 (0,9)	4,3 (0,8)
A kultúra sokfélesége jót tesz a gazdaságnak	3,5 (1,1)	3,9 (0,9)	4,1 (1,0)
Különböző kultúrák jól megférnek egymás mellett	2,9 (1,2)	3,3 (1,0)	3,4 (0,9)
A kulturális konfliktusok kiküszöbölhetők.	3,2 (1,3)	3,3 (1,0)	3,1 (1,0)

III.3.3. A kozmopolita léthez köthető tulajdonságok és értékpreferenciák

A 4. táblázatban összefoglaltuk a szegedi egyetemisták kozmopolita léthez köthető személyes tulajdonságaik megítélését. Az eredmények alapján látható, hogy a megkérdezettek közel azonos mértékben érezték igaznak magukra a mérőeszközben szereplő állításokat. Az egyes tételek átlagai mellett hozzájuk kapcsolódó szórások is hasonlóan alakultak. A megkérdezettek leginkább az újdonságok és a világ eseményei iránti iránti fogékonyság, a nyitott világlátás, a tolerancia, illetve az együttműködési képesség jellemző. Ezen tulajdonságokat követték az alkalmazkodással kapcsolatos képességek, illetve az érdekérvényesítési képességük megítélése.

4. táblázat. Kozmopolita léthez köthető személyes tulajdonságok

Tételek	Átlag	Szórás
Könnyen beilleszkedem új közösségekbe	3,8	1,0
Toleráns vagyok másokkal szemben	4,1	0,8
Fogékony vagyok az újdonságok iránt	4,3	0,8
Jól tudok együttműködni másokkal	4,2	0,8
Kiválóan érvényesítem érdekeim	3,6	0,9
Könnyen alkalmazkodom új helyzetekhez	3,8	0,9
Érdekelnek a világban zajló események	4,1	0,9
Ha szükséges nem vagyok a változás ellen	4,2	0,8
Nyitott világlátás jellemez	4,2	0,8

Megvizsgáltuk, hogyan alakulnak a megkérdezett szegedi egyetemisták világpolgári és nemzeti értékpreferenciái (5. táblázat). Az eredmények alapján elmondható, hogy leginkább az itthoni karrier lehetőségét tartják fontosnak a hallgatók, ugyanakkor a tételhez kapcsolódó szórás igen nagyak tekinthető. A legkevésbé fontosnak a magyar közügyekkel való foglalkozás bizonyult a megkérdezettek körében. A további világpolgári és nemzeti értékekhez köthető állítások fontosságának megítélése közel hasonlóan alakult a hallgatók körében.

5. táblázat. Világpolgári és nemzeti értékpreferencia

Tételek	Átlag	Szórás
Megtapasztalni az életet különböző országokban.	3,6	1,2
Szert tenni barátokra különböző országokból	3,5	1,2
Karriert befutni itthon	4,0	1,4
Nemzeti ünnepeink megtartása	3,6	1,3
Itthon alapítani családot	3,7	1,3
Magyar házas- élettársat választani	3,4	1,4
A magyar közügyekkel foglalkozni	3,2	1,2
A világtörténeisével foglalkozni	3,7	0,9

III.3.4. A külföldi tartózkodási szándék, az értékpreferenciák és a kozmopolita tulajdonságok közötti összefüggések

Az összefüggés vizsgálat eredménye szerint szignifikáns negatív kapcsolatban áll a végleges külföldi költözést tervező hallgatók nemzeti ünnepek megtartása iránti attitűdje ($r=-0,31$; $p<0,001$), illetve itthoni karriertervekre vonatkozó igénye ($r=-0,34$; $p<0,001$). Hasonlóan szignifikáns, negatív kapcsolat mutatható ki az itthoni családalapítási igény ($r=-0,44$; $p<0,001$) és a magyar élettárs vagy házastárs preferenciájára vonatkozóan ($r=-0,22$; $p<0,01$). Az eredmények tehát azt mutatják, hogy azok a fiatalok, akik végleg szeretnék külföldre költözni, kevésbé tartják fontosnak a nemzeti hagyományok ápolását. Ugyanakkor a végleges külföldi letelepedés terve nem áll szignifikáns kapcsolatban a külföldi barátok szerzése, a külföldi élet megtapasztalása vagy a világ történései iránti fokozottabb fogékonysággal ($p>0,05$). Szintén nem mutatható ki kapcsolat egyetlen kozmopolita léthez köthető tulajdonság vagy képesség és a végleges külföldi letelepedési szándék között.

A külföldre nem végleges, ám hosszabb időre való kiköltözés terve szignifikáns kapcsolatot mutat a külföldi barátok szerzése ($r=0,23$; $p<0,01$) külföldi élet megtapasztalása iránti igényekkel ($r=0,21$; $p<0,01$). Szintén szignifikáns, közepes erősségű, de negatív kapcsolat fedezhető fel az itthoni családalapítással kapcsolatos tervekkel ($r=-0,24$; $p<0,001$), szintén szignifikáns, negatív összefüggés látható a magyar házas- élettárs választására vonatkozóan ($r=-0,22$; $p<0,01$). Nem mutatható ki kapcsolat egyetlen kozmopolita léthez köthető tulajdonság vagy képesség és a külföldi letelepedési szándék között.

A külföldi munkavállalás és tanulás igénye szignifikánsan összefügg a külföldi élet megtapasztalása ($r=0,36$; $p<0,001$), külföldi barátok szerzése iránti vágyakkal ($r=0,32$; $p<0,001$). Azonban, a többi kozmopolita és nemzeti léthez köthető értékkel kapcsolatban nem találtam szignifikáns összefüggést. Ugyancsak nem mutatható ki kapcsolat a legtöbb kozmopolita léthez köthető tulajdonság vagy képesség, illetve a többféle kultúra együttélése iránti attitűd és a külföldi munkavállalási szándék között.

Az itthon maradási szándék szignifikánsan és negatívan függ össze a külföldi élet megtapasztalása ($r=-0,44$; $p<0,001$) és a külföldi barátok szerzése iránti vágyakkal ($r=-0,41$; $p<0,001$). Pozitív, szignifikáns korreláció mutatkozik az itthoni karrier tervekkel ($r=0,34$; $p<0,001$), gyenge, de szignifikáns kapcsolat a nemzeti ünnepek megtartásával ($r=0,19$; $p<0,05$). Szintén szignifikáns kapcsolat mutatható ki az itthon maradási szándék esetén az itthoni családalapításra ($r=0,45$; $p<0,001$), a magyar élettárs/házastárs választására ($r=0,23$; $p<0,01$) és a magyar közügyekre vonatkozóan ($r=0,26$; $p<0,01$). Az itthon maradási szándék és a világ történéseivel való foglalkozás között nincs összefüggés. A kozmopolita léthez köthető néhány tulajdonság/képesség és az itthon maradási szándék között gyenge, de szignifikáns, negatív együtt járás mutatkozik. A statisztikai elemzés alapján az itthon maradási szándék negatívan

korrelál az együttműködési képességgel ($r=-0,19$; $p<0,05$), az újdonságok iránti fogékonysággal ($r=-0,15$; $p<0,05$), az új helyzetekhez való alkalmazkodással ($r=-0,21$; $p<0,01$) és a változtatás iránti hajlandósággal ($r=-0,16$; $p<0,05$), illetve a nyitott világlátással ($r=0,17$; $p<0,05$).

IV. Összefoglalás

Az 2000-es évek második felétől növekedésnek induló elvándorlási tendencia a 2010-es évektől folyamatosan gyorsult. A külföldre történő migrációs szándék főként a fiatal felnőttek és a diplomások körében figyelhető meg, melynek következtében Magyarország egyre inkább kivándorló országgá válik. Az Európai Unión belüli szabad mozgással megkerülhetlenné vált a különböző kultúrák együttélésének, az egyének értékpreferenciájának kérdésköre, hiszen a globális, kozmopolita társadalmi berendezkedésben elveszhetnek a hagyományokra épülő entitások. Az elvándorlási motivációk között leginkább a munkavállalást, időnyerést, nyelvtanulást, illetve a kalandvágyat említik, azonban arról viszonylag kevés információ áll rendelkezésünkre, hogy a külföldre készülő fiatalok milyen értékpreferenciákkal bírnak, hogyan alakul a többféle kultúra együttélésével szembeni attitűdjük.

Tanulmányunkban bemutattuk, hogy az egyetemista fiatalokat mennyire jellemzik a kozmopolita világpolgári értékek. Összehasonlítottuk, hogy a kivándorlási szándék, milyen kapcsolatban áll a többféle kultúra együttélése iránti attitűddel, a kozmopolita léthez köthető tulajdonságokkal/képességekkel és a személyes értékpreferenciákkal. Az eredmények szerint a 164 fős minta többsége tervez valamilyen formában külföldre, némileg kevesebben tervezik, hogy itthon maradnak. Az elemzések alapján a külföldre végleg vagy hosszabb időre készülő hallgatók között hangsúlyosabban jelennek meg a kozmopolita léthez köthető világpolgári értékek, míg a nemzeti értékek, illetve a hagyományok ápolása kevésbé fontos számukra, mely főként a végleges elvándorlást tervező egyetemisták körében jellemző. Ugyanakkor a kivándorlási szándék és a kozmopolita tulajdonságok között nem mutatható ki összefüggés. Az itthon maradási szándék tervező hallgatók értékpreferenciái inkább a nemzeti értékekhez köthetők, kevésbé jellemzőek rájuk a kozmopolita léthez kapcsolódó személyes tulajdonságok vagy a világpolgári értékek előtérbe helyezése. Ugyanakkor a külföldi tartózkodási szándék és a különböző kultúrákkal szembeni attitűdök között nincs összefüggés, a két csoport közötti eltérés elsősorban a különböző értékek előnyben részesítésében keresendő.

Irodalomjegyzék

- Biczó, G.: Hasonló a hasonlónak: filozófiai antropológiai vázlat az asszimilációról. Kalligram Könyvkiadó. Budapest, 2009.
- Fukuyama, F.: A Nagy Szétbomlás: az emberi természet és a társadalmi rend újjászervezése. Európa. Budapest, 2000.
- Fukuyama, F.: Bizalom: a társadalmi erények és a jólét megteremtése. Európa. Budapest, 2007.
- Fukuyama, F.: Poszthumán jövődönk: a biotechnológiai forradalom következményei. Európa. Budapest, 2003.
- Gödri, I.: *Nemzetközi Vándorlás*. In: Monostori, J. – Öri, P. – Spéder, Zs. (eds.): Demográfiai portré 2015. KSH NKI. Budapest, 2015. pp. 187–211.
- Hárs, Á.: *Elvándorlás és bevándorlás Magyarországon a rendszerváltás után – nemzetközi összehasonlításban*. In: Blaskó, Zs. - Fazekas, K. (eds.): Munkaerőpiaci tükör 2015. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-Tudományi Intézet. Budapest, 2016. pp. 39-54.
- Központi Statisztikai Hivatal: A SEEMIG – Managing Migration in South East Europe transznacionális együttműködési projekt „Helyzetkép a magyarországi elvándorlásról” című sajtótájékoztatójának sajtóanyaga. 2014.
https://www.ksh.hu/docs/szolgalatasok/sajtoszoba/seemig_sajto_reszletes.pdf [letöltés ideje: 2017.06.01.]
- Lakatos, J.: Külföldön dolgozó magyarok, Magyarországon dolgozó külföldiek. Statisztikai Szemle. 2015. Vol. 93. no. 2. pp. 94-112.
- Sik, E. – Örkény, A. (2003): *A migrációs potenciál kialakulásának mechanizmusa*. In: Örkény, A. (eds.): Menni vagy maradni? Kedvezménytörvény és migrációs várakozások. MTA Kisebbségkutató Intézet–Nemzetközi Migrációs és Menekültügyi Kutatóközpont. Budapest, 2003. pp. 188– 202.
- Sik, E. – Simonovits, B. (2002): *Migrációs potenciál Magyarországon, 1993–2001*. In: Kolosi, T. – Tóth, I. Gy. – Vukovich, Gy. (eds.): Társadalmi riport 2002. Tárki. Budapest, 2002. pp. 207–219.
- Sik, E. – Szeitl, B.: *Migrációs szándékok a mai Magyarországon*. In: Blaskó, Zs. - Fazekas, K. (eds.): Munkaerőpiaci tükör 2015. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-Tudományi Intézet. Budapest, 2016. pp. 54-59.
- Szücs, N.: *Az Óperenciás-tengeren túl... Magyar au pairek Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban*. In: Pászka, I. (eds.): A látóhatár mögött. Szociológiai tanulmányok. Belvedere Meridionale. Szeged, 2004. pp. 141-193.

